

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus VII. De reliquis ad hunc titulum pertinentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

Reum executioni non posse resistere sine injuria, etiam armis se defendendo; sunt tamen, qui sentiunt oppositum licite fieri; & ex Theologis Bannez ac Cardin. de Lugo, quos citat & sequitur Haunoldus Tom. 5. de justitia termino 2. n. 329. ratio illorum est, quia furioso, vel ebrio (licet non peccet te aggreddendo cum certo periculo te perimendi) licite resistis etiam armis; quia licet non Theologicè, tamen physicè, est injustus aggressor; sed talis etiam est Judex in dicto casu volens exequi sententiam mortis; ergo. Unde quando dicitur Judicem habere jus exequendi sententiam juridicè latam, verum est *de jure præsumpto*, sed nixo fallà præsumptione; unde quamvis præsumptio illa excuset Judicem à peccato; non fundat tamen obligationem in Reo, qui certò scit se innocentem, ubi potest evadere obligationem conscientie, se subjiçendi pœnæ sine sui defensione.

ARTICULUS VII.

De reliquis ad hunc titulum pertinentibus.

209. **Q**uæstio. 1. est, an si Clericus coram seculari Judice convictus, vel confessus ut de crimine, exinde puniri debeat ab Episcopo, seu Judice suo ordinario? Resp. negativè ex c. *Esse Clerici*, 4. h. t. cujus ratio redditur in textu ibi: sicut enim sententia à non suo Judice lata non tenet, & ita facta confessio coram ipso. Secus est, si coram Episcopo de criminibus in jure confessi sunt legitimà probatione convicti, dummodò sint talia crimina, propter quæ suspendi debeant, vel deponi, non immeritò suspendendi sunt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuò removendi.

210. **Q**uæstio est. 2. an Episcopus cum Clericis, qui adulteria, vel minora crimina commisserunt, dispensare possit in pœnis canonicis? Resp. posse post peractam pœnitentiam, per cit. c. *Esse Clerici*, §. *de adulteriis*, ibi: de adulteriis verò, & aliis criminibus, quæ sunt minora, potest Episcopus cum Clericis post peractam pœnitentiam dispensare. Hinc cum adulterium mereatur secundum canones privationem beneficiorum; imò etiam depositionem ab ordine clericali; & alia minora

Tom. II.

suspensionem, cum talibus post peractam pœnitentiam Episcopus dispensare poterit, si tales pœnæ non sint ipso jure inflictæ, seu ipso facto incurstæ; nam has inferior tollere, aut in iis dispensare non potest, juxta glos. receptam in c. *cupientes*, 16. §. *cæterum*, v. *Suspensor*, quia inferior tollere non potest legem, aut sententiam Superioris, nisi ipsi commissum sit. Est itaque intelligendum de pœnis legalibus seu canonicis, quæ sunt sententiæ ferendæ, seu cum Judici à lege mandat, ut ob tale crimen pœnam inferat, v. g. depositionis, quod ex rationabili causa consideratis circumstantiis eam possit minuere.

211. **Q**uæstio est. 3. an cum dictis Clericis post peractam pœnitentiam dispensare possit Episcopus in censuris, in irregularitate ex delicto, depositione perpetua, vel temporali? respondet Lagman in cit. c. *Esse Clerici*, quod à censuris Papalibus lata sententiæ Episcopi in utroque foro absolvere possint, eo ipso quod non reserventur, arg. c. *nuper*, 29. & c. *cum illorum*, 32. de sent. excommun. sed in pœnis canonicis, quæ sunt lata sententiæ papalis, Episcopi dispensare non possunt, nisi ipsis concedatur, in c. *cum literis*, n. 3. & c. 2. n. 5. de solution. contra Innocent. ibid. Ex dict. 212. collig. Episcopum cum Clerico, adultero, non modo dispensare posse post peractam pœnitentiam, ut beneficio non privetur, aut non deponatur, sed etiam post latam à se sententiã dispensativè restituere eum posse post vitæ emendationem; sic Abb. in cit. c. *Esse Clerici*, n. 14. & Feling ibid. n. 2. dicentes, quod; tametsi Clericus ob furtum, vel adulterium depositus, infamiam incurrerit, restitutus tamen per consequentiam famæ restituatur, ut officio clericali fungi, & beneficium Ecclesiasticum consequi possit, idque sumitur apertè ex Concilio Trid. sess. 25. de reform. c. 14. ubi loquens de Clericis, qui erant cum mulieribus, de quibus possit haberi suspicio turpis consuetudinis, ita loquitur:

Si à Superioribus moniti, ab iis se non abstinerint, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum suorum, quorumcunque, & pensionum, ipso facto sint privati, quæ fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicentur. Sin verò in delicto eodem cum eadem, vel alia scæmina, perseverantes,

secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittant, qui prædictis locis applicentur; sed etiam à beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiam uti, Sedis Apostolicæ Legatus, arbitrabitur, suspendantur, & si ita suspensi, nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam vescantur, tunc beneficiis, portionibus, ac officiis, & pensionibus quibuscunque Ecclesiasticis perpetuè priventur, atque inhabiles, ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, ac officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitæ emendationem, ab eorum Superioribus, cum in ea causa visum fuerit, dispensandum.

213. Questio est. 4. an Episcopus Clericum, in hæresin lapsum primâ vice, post peractam pœnitentiam, dispensatione suâ habilem reddere possit, ut minister in ordine suo prius suscepto, & beneficium Ecclesiasticum obtinere valeat? Si sermo sit de absolutione fori externi ab excommunicatione papali, eam impendi posse post pœnitentiam, & hæresis abjuramentum, saltem in illis regionibus, ubi non sunt Inquisitores hæreticæ pravitatis, prout docet Bonacina D. 2. q. 5. p. 2. n. 31. & alii. Nam Episcopi in talibus regionibus ipsi sunt Inquisitores, & in hac materia hæreticæ pravitatis delegati Sedis Apostolicæ; sed Inquisitoribus hæreticæ pravitatis convenit ea potestas ex c. ut officium, 11. de heret. in 6. ibi: *Si verò aliquis ex prædictis hæreticâ labe primitus abjuratâ, redire voluerit ad Ecclesie unitatem, ei juxta formam Ecclesie, absolutionis beneficium impendatis, & injungatis eadem, quod injungi talibus consuevit: proviso solenter, ne simulatâ conversione, redeant fraudulenter, & vos (imò se ipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.*

214. Questio est. 5. an taliter absolutus pro foro externo ab excommunicatione Papali: deducta ad forum judiciale, mitti possit deinde ad quemlibet Sacerdotem, ut etiam à peccato hæresis absolvatur? Resp. pro affirmativa referri Farinacium de hæresi q. 192. §. 4. n. 5. & Sanchez l. 2. moral. c. 2. n. 6. verum Sanchez id non habet cit. c. 2. n. 6. constabit tamen resolutio ad præsentem casum in seqq.

Ex his igitur concluditur, quando crimen hæresis delatum est ad forum externum Episcopi, seu judiciale, Episcopum cum tali, post abjuratam hæresim, & peractam pœnitentiam posse dispensare in excommunicatione incurfa, saltem ibi, ubi non sunt alii Inquisitores specialiter ad officium inquisitionis contra pravitatem hæreticam deputati, cujus ratio est ex n. 213. Dubium est, an etiam absolvere possint ab ipso peccato hæresis immediatè delato ad ipsorum forum internum, seu Sacramentale; si hæresis notoria sit negant omnes, teste Layman in cit. c. eisdem Clerici, n. 10. si autem occulta censet, Episcopi id posse per Trid. sess. 24. de reform. c. 6. licet ibid. addat, esse valde dubium, an ea facultas Episcopis per Trid. concessa quoad hæresim etiamnum hodie persistat? negantibus compluribus, aliis affirmantibus, quos ad longum refert Barbosa in cit. lacum Trid. c. 6. n. 52.

Sed quidquid sit de hæc controversia, in quantum procedit indefinitè, videtur tamen dicendum cum Layman cit. n. 10. Episcopus harum regionum, posse absolvere hæreticos à peccato hæresis, etiam extra forum judiciale seu externum, non tantum quando est occulta; sed etiam notoria. 1. quia id probat usus jam receptus propter frequentiam casuum; quotidie enim tales veniunt, ac recipi debent, ut ab hæresi non judicialiter sed pro conscientie foro absolvantur, quæ cum frequentia adjunctum est impedimentum adeundi Papam ob loci distantiam, & alias causas, ut non tantum æquum, sed necessarium sit, talem absolvendi potestatem Episcopi relinqui; cum alioquin conversio hæreticorum, & Ecclesie augmentum impediretur. 2. Quia Episcopi in his regionibus funguntur munere Inquisitorum, ut diximus; sed probabile saltem est, Inquisitores posse absolvere etiam in & pro foro conscientie in ejusmodi casibus ab hæresi, intellige post abjuratam hæresim, & pœnitentiam. Hanc minorem docet Cardinalis Toletus l. 4. c. 4. n. 7. & Sanchez cit. l. 2. moral. c. 12. n. 3; ait: *Fateor multos esse Doctores asserentes hanc facultatem* (nimis mirum, quod Inquisitores gaudeant facultate absolvendi hæreticos in solo foro conscientie, quando hæreticus esto occultus

nec eorum ipsis delatus, sed secretò illis confitetur (suam hæresim) habere *Inquisitores*, & idèò *authoritate compulsus cogor dicere, id esse probabile*; postquam n. 1. expressè asseruit: *non dubitari de facultate Inquisitorum absolvendi ab hæresi in utroque foro, causâ cognitâ.*

217. Ex hac resolutione, retentâ tanquàm probabili, sequitur. 1. hanc facultatem competere cuilibet Inquisitori, etiam singularim sumpto; ita Sanchez *cit. n. 3. Q. quid sit*. Quia constitutio Clementis VII. *cum sicut, Q. Vobis etiam*, concedens hanc facultatem Inquisitoribus, non his solis, sed eorum quoque Commissariis eam facultatem concedit: at Commissarii nullum habent Consistorium, sed in quolibet districtu unus est Commissarius; non ergo soli Consistorio, sed cuilibet Inquisitori voluit Pontifex hanc facultatem concedere; aliàs plus concederet Commissariis. Deinde quia hæc est natura fori conscientiarum, ut secretò, & absque testibus, in eo permittitur, exercenda sint. Non ergo hæreticus occultus in foro conscientiarum absolvendus, cogendus est toti Consistorio se præsentare; sed vel maximè, quòd ea facultas concessa videatur in favorem animarum, ne hæretici occulti, ad fidem redeuntes, remedio facilè destituti sint, quippe difficillimum remedium esset, crimen suum occultum coram toto tribunali detegere; ita Sanchez *cit. cum Gutierrez, Grassis, & Vivaldo*, ibidem relatis.

218. Quæstio est. 6. an Inquisitores, hæc sententiâ probabili retentâ, facultatem absolvendi hæreticum pro foro conscientia, possint delegare? In hac quæstione affirmat Henriquez *l. 6. de pen. c. 7. n. 2.* loquendo *de toto Consistorio*; non *de singulis seorsim*; sed probabilius est, posse quemlibet eorum, & non solum Tribunal. Ratio est ex num. præced. quia cuilibet Inquisitorum ea facultas committitur, non instar privati, cui committitur nudum ministerium; sed annexè ad munus, & officium inquisitionis, atque adèò cum potestate ordinaria; hæc autem est delegabilis, ubi non extat expressa inhibitiō; ergo.

219. Dices: Inquisitores hanc facultatem habent, non ut constituunt tribunal: sed instar *privati confessorii*: at privatus confessorius nequit absolvendi facultatem, sibi

Tom. II

commissam, delegare; sed N. major. ex num. præced. Hinc etiam negandum est, quòd dicta constitutio Clementis VII. Inquisitoribus solum concedat eam facultatem, ut delegent *Commissariis Sancti officii*; nam hoc citra fundamentum dicitur; ea enim constitutio non committit eis, ut delegent *Commissariis*, sed ipsismet *Commissariis* eam facultatem indulget, & hoc dependenter ab officio inquisitionis; ergo.

220. Quæstio est. 7. an litigans coram Iudice Ecclesiastico teneatur nomen actionis in libello exprimere? Resp. quòd non, ex *c. dilecti, 6. h. r.* ubi dicitur, quòd Iudex Ecclesiasticus non debeat subtiliter nomen intentatæ actionis requirere; sed simpliciter, ac purè, ipsum factum, & rei veritatem, secundum canones investigare. Quare, si factum, & jus actoris, seu causa petendi in oblato libello appareat, postulandum non est, ut nomen actionis exprimat; esset enim hæc nimia subtilitas, à qua jura canonica abhorrent. Quia tamen interdum ex uno facto aut contractu, plures obligationes, & actiones oriuntur; tum species ejus significanda est, quæ intentatur, ne libellus ineptus fiat, & rejiciatur, si Actoris intentio non appareat. Unde si ex pluribus actionibus non appareat in libello, quam Actor intentet, attendenda est narratio facti, vel vis argumenti, quòd adducitur, deinde conclusio libelli: Si autem nec ex ipsa libelli constitutione, nec ex postea deductis in iudicium appareat, quænam actio sit intentata, & incorrigibiles; eam eligere Iudex debet, quæ Actoris utilissima est.

221. Quæstio est. 8. qualiter procedendum sit contra Clericos criminosos? Resp. ordinem contra istos procedendi, præscribi *c. cum non ab homine, 10. h. r.* ubi dicitur, quòd Clerici (cujuscunque ordinis) in quibuscunque criminibus deprehensi, & legitime convicti. 1. Sint deponendi à Iudice Ecclesiastico; 2. si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debeat; 3. crescente contumaciâ anathematizari; 4. denique, si in profundum malorum veniens, prædictas pœnas contempserit, per secularem potestatem comprimari.

222. Pro hujus intelligentia not. 1. per *Clericos* hic intelligi eos tantum, qui gaudent aliquo ordine, saltem minori, vel primâ tonsurâ; loquitur enim de his, qui deponi

possunt; deinde crimina in dicto cap. specificata, esse furtum, homicidium, perjurium; & *quæcunque alia*, ut constat ex textu, ibi: *seu quibuscunque criminibus fuerint deprehensi*; 3. Clericum in illis, aut similibus criminibus deprehensum, ubi de illis convictus fuerit, esse deponendum, hoc est, verbaliter degradandum, ex cit. c. 4. Clericum talem non ipso facto commissi criminis, etiam irregularitatem inducentis, esse depositum; sed deponendum ab ordine, ut patet ex ipso textu; 5. non requiri, ut sit *convictus* de crimine, si sit notorium per evidentiam facti. Ut autem, prout requiritur, dicatur *deprehensus in crimine*, non sufficit, quod sit deprehensus à Ministris laicis, nisi interveniente autoritate Prælatorum; gloss. *in cit. c. 10. h. t. v. deprehensus*, & Abbas ibid. à n. 10. Quando autem in textu ibidem dicitur: quod, si depositus, *incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; deinde contumaciâ crescente, anathematis mucrone feriri*; ibi per excommunicationem intelligitur *major*; hoc enim sonat *excommunicationis* verbum simpliciter prolatum; c. *penult. de sent. excomm.* & excommunicatio ibi sumitur ad discrimen *anathematis*; hoc enim importat excommunicationem, quæ fertur cum solennitate, & ceremoniis ab Ecclesia præscriptis *in c. debent, 106. caus. II. q. 3.*

223.

Not. 5. quod, licet Ecclesia adhibitis omnibus prædictis penis, possit alias adhuc statuere, ut carcerem perpetuum, &c. (quæ videri possunt relatæ apud Pirhing de judiciis, n. 109.) non facile progrediatultra, sed incorrigibilem tradat brachio seculari. Unde, cum in textu dicitur, criminofum anathemate percussum, nec emendatum, si in profundum malorum veniens contempserit (*cum Ecclesia non habeat ultra, quid faciat*) ne possit esse perditio plurimorum, per secularem potestatem comprimendum esse, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima poena inferatur, *ly non habere ultra*, quod faciat, intelligitur *cum spe fructus*, & *emendationis procurandæ per penas canonicas*; Barbosa *in cit. c. 10. n. 7.* Not. 6. prædictum modum procedendi cum Clerico criminofum servandum, si delictum non incipiat à contumaciâ, ut patet ex textu: si autem incipiat à contumaciâ,

1. debere suspendi; 2. excommunicari; 3. deponi: & tandem tradi Curie seculari; gloss. *in cit. c. v. postmodum.*

224.

Quæstio est. 9. an Clericus criminofum nunquam possit tradi brachio seculari non observato prius illo modo procedendi? Resp. doceri ab aliquibus apud Pirhing *h. t. n. 10.* posse, etiam si non sit incorrigibilis, si crimen sit valde enorme, ac qualificatum, v. g. parricidium; contraria tamen sententia negat posse, etiam si crimen sit atrox, & enorme, nisi sit omnino incorrigibilis, præterquam in casibus à jure expressis; sic Decius *in c. est Clerici, 4. h. t.* Farinacius *l. 1. tit. 1. q. 8. n. 81.* Julius Clarus *in pract. crimin. §. fin. q. 36. n. 40.* Fagnanus *in c. cum non ab homine, 10. hic, n. 65.* ubi clarè limitatur ad casum *incorrigibilitatis*; cum textus expressè dicat, per secularem potestatem comprimendum, *cum incorrigibilis in profundum malorum veniens contempserit*; id, quod etiam habetur *in c. Vi fama tua, 35. de sent. excomm.* in cujus summa dicitur: quod Prælatum potest, & debet Clericum subiectum, *incorrigibilem* incarcerare, & Laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licentiâ capere possunt Clericos, & ad iudicium ducere.

225.

Quæstio est. 10. qui sint casus in jure expressi, propter quos Clerici actualiter degradati, & brachio seculari tradi possunt, etiam si non sint incorrigibiles? Resp. quod communiter numerentur sequentes: primus est crimen hæresis; c. *excommunicavimus, 13. §. damnati, & c. ad abolendum, 9. §. 1. de heretic.* 2. crimen falsationis literarum Apostolicarum, c. *ad falsariorum, 7. de crimine falsi.* 3. crimen conspirationis, vel insidiarum structarum proprio Episcopo, c. *1. §. seu si quis, 11. q. 2.* Hi tres casus habentur in jure communi. 4. est crimen assassini, c. *1. de homicid. in 6.* idque statim absque depositione, seu sententiâ, nec expectatâ incorrigibilitate; sic Julius Clarus *cit. q. 36. n. 32.* 5. est crimen nefandum contra naturam. Nam propter hoc Clerici, per iudicem Ecclesiasticum degradati, statim Curie seculari tradendi sunt, ex Constitut. Pii V. incip. *Horrendum*, ut tradit Fagnanus *cit. n. 76.* 6. si non ordinatus in presbyterum, missas de facto celebret, vel

vel Sacramentalem confessionem audivisse deprehensus sit, Constitut. Clement. VIII. incip. *Est aliis*. 7. si Clericus moneta falsificet, seu adulteret; Constitut. Vrbani. VIII. incip. *In suprema*, Idibus Novembr. 1627. sed hæc restricta est ad *existentes in Italia*, ut notat Fagnanus *cit. n. 78*. Extra hos casus Clerici non subiciuntur potestati seculari, ut ab ipsis judicari, ac puniri possint; cum alijs *jure divino* sint exempti à jurisdictione & potestate seculari, ut dicitur *c. se Imperator*, *dist. 96. junct. gloss. V. & disert. seu divinam ordinatione*, ut ait Tridentinum sess. 25. de reform. c. 20. Et ideo solus Papa declarare potest, tanquam Dei Vicarius, in quibus casibus Clerici per Ecclesiam sint degradandi, & tradendi potestati seculari, ut per eam puniantur; Fagnanus *in cit. c. cum non ab homine*, à n. 66.

226. Quæstio est. 11. an Clericus tradendus sit brachio seculari ob crimen etiam non enorme, si Laicus ob illud afficitur morte? respondetur negativè, præsertim, si non sit incorrigibilis; ratio est ex n. 224. & ita tenet Farinacius *in praxi crimin. l. 1. tit. 1. q. 8. n. 80*. Layman *de jurisdic. Ordin. conclus. 75*. ubi dicunt, Clericum, talis criminis reum, deponendum esse, & tradendum ad monasterium ad faciendam poenitentiam, *ex c. Tua, de poenis*, ibi *ad illud, quod à nobis tertio requisisti, qualiter Clerici in latrocinis, vel alijs magnis sceleribus deprehensi puniri debeant, respondemus, quod à suis Ordinibus degradati detrudi debeant in certa Monasteria, ad poenitentiam peragendam*. Cæterum hæc poena hodie vix in usu est, cum Monasteriis sit gravis; & ideo ejusmodi Clerici criminosi solent vel ad tritemes damnari, vel ad tempus operi servili addici, vel ut agant poenitentiam, in carceres detrudi; Julius Clarus *cit. in praxi crim. & fin. q. 70. n. 6*.

227. Quæstio est. 12. quid dicendum, si sit crimen valde enorme? Resp. tali casu, licet non sit incorrigibilis, statim posse tradi brachio seculari, doceri ab Abbate *in c. cum non ab homine, de Jud. n. 6*. & alijs, qui tamen addunt, eo casu Judicis arbitrio relinquendum, ut omnibus consideratis determinet, an degradatus, sit tradendus; tutiusquè esse, non nisi consulto Pontifice tradendum. Et hoc ait Farinac. *cit. n. 81*.

Jul. Clarus *cit. q. 36. n. 4*. esse magis in praxi, usuquè receptum. Verùm, si crimen illud, licet enorme, non sit unum ex illis, quæ in jure sunt expressa, contraria sententia negans, de qua supra, probabilior est; quod confirmatur ex quadam resolutione Cardinalium, approbata per Urbanum VIII. 1650. 16. Novembr. & relata à Pirhing, de Judicijs, n. 115. *¶ porro textus*.

Quæstio est. 13. an verum sit, quod quando per leges civiles propter aliquod crimen imponitur poena mortis naturalis, secundum canones regulariter imponatur poena degradationis realis, & traditionis brachio seculari? Negativam tenet Pirhing *cit. n. 112. §. Sed imprimis*; patet *1. ex c. Tua, 6. de poenis, relato supr.* Nam adulterium jure civili punitur poena mortis, *L. 2. c. de adulter.* Clericus autem adulter non punitur poena mortis, sed solum deponitur, & in Monasterium detrudatur, *c. se quis, 13. dist. 81. ibi: si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, post Diaconi gradum acceptum, fuerit fornicatus, aut machatus, deponatur, & ab Ecclesia projectus, inter laicos agat poenitentiam*. Concedit tamen, tunc Clerico posse imponi poenam perpetui carceris, quæ æquiparatur morti, *c. Novimus, 27. §. pro illo, de verb. signif. ibi: pro illo vero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capti fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem, ad agendam poenitentiam, ipsum includas, pane doloris, & aqua angustie sustentandum, ut commissæ desceat, & stenda ulterius non committat*.

Quæstio est. 14. cujus sit agnoscere super dubijs, quæ moventur contra privilegia Sedis Apostolicæ? Resp. id defini *c. cum venissent, 12. h. t.* quod solus Papa; non autem, inferior; ortâ enim controversiâ inter Abbates S. Sergii, & Gregorii in hac materia, Innocentius III. rescripsit: *cum super privilegijs Sedis Apostolicæ causa vertitur, nolumus de ipsis per alios judicari*. Ex hoc textu sequitur, quod Privilegia Sedis Apostolicæ solus Papa interpretari possit interpretatione necessaria, seu authentica, quæ vim legis obtinent; quod intellige, quando circa illa movetur dubium, *an sint legitime collatae aut impetratae? quousque se extendant?*

an revocata? Nam de his dare interpretationem, vel resolutionem Authenticam solus Princeps, seu author legis, aut privilegii; non item, inferior facere potest; nam ejusdem est *interpretari*, cujus est *condere*, uti hic Innocentius docet, & diximus *lib. 5. tit. de privileg.* Cæterum in quæstione, an, cum oritur dubium, (utrum hæc Ecclesia v. g. immediatè subjecta sit Papæ, vel exempta?) Papa sit Judex legitimus? ob stare non videtur *L. unica, C. ne quis in propria causa* iudicet; alii e contra opponunt *L. & hoc, 45. ff. de hered. instituend.* volentes, quòd Princeps, seu Superiorem non habens, in propria causa Judex esse possit; ita Decius, Jo. Andreas, gloss. & alii in cit. c. 12. Sed de hoc jam diximus à n. 121. Cæterum juri etiam naturali conformius est, si talis vel arbitris committat, vel iudices ordinarios constituat super causis inter ipsum & subditos, juxta *L. 2. C. si adversus fiscum*, ubi dicitur, quòd in controversia, inter fiscum Cæsaris, & personam privatam ortâ, Procurator Cæsaris unâ cum Præside Judex esse debeat, quòd & hodie fieri solet, ut ejusmodi lites fiscales cognoscantur, ac terminentur ab iis, qui Camerae seu fisco Principis præsentent, quos proinde justos esse oportet; ut absque personarum acceptione, quòd æquum est, inter Dominum suum, & subditos ejus decernant.

230. Quæstio est. 15. an *sequestrum* rectè fieri possit in rebus etiam incorporalibus? Resp. quòd sic ex *c. Examinata, 15. h. t.* ubi jus patronatus sequestratum fuit de consensu partium, ut *sequester* (qui erat Vicarius Episcopi Sabinensis) tanquam depositarius interim detineret, atque suo tempore Rectorem, seu beneficiatum præsentaret, ut notat Innocentius hic n. 1. Nec obest, quòd *Sequester* Patronus non sit; quia est loco Patroni, quemadmodum nec is patronus est, sed loco patroni, qui castrum, cui jus patronatus annexum est, hypothecæ nomine possidet, relicta ipsi potestate præsentandi, uti notavit Joan. Andreas, c. cum Bertoldus, n. 22. de sent. & rejudic.

231. Quæres. 16. an Judex Ecclesiasticus in causa Laici contra Clericum admittere possit appellationes? Resp. de hoc statui in *c. qualiter, 17. h. t.* & definiri, quòd Prælati, & Judices Ecclesiastici laicis conque-

rentibus de clericis justitiam plenè administrare debeant, atque rejicere appellationes frivolas, quas Clerici sæpe interponunt, ne ob justitiæ defectum Clerici ad forum seculare trahantur, quòd fieri omnino non debet. Ex quo sequitur, quòd si Judex uni parti litigantium nimis favore censeatur, ut suspectus recusari possit ab altera parte, ac peti à Superiore, si ille delegatus sit, ut alius in locum ejus subrogetur.

232. Quæstio est. 17. an Judex datus ad *instantiam partis*, relicto processu judicario, possit procedere ex mero officio? Casus iste habetur in *c. Exhibita, 19. h. t.* ubi Judices in casu hujus capituli existimantes sibi ex mero officio inquirendum esse de electo, neque judicarium ordinem observare, neque exceptiones contra opposcentes se, seu querulantes admittere volebant, quâ in re graviter errârunt, quia ex formâ rescripti Apostolici colligere poterant, illud emanâsse ad instantiam Archidiaconi & Canonicorum; & idèò processus ab illis formatus fuit reprobatus.

233. Quæstio est. 18. an instantia judicii, lapsu temporis, perimatur? Resp. etsi jure Cæsareo lis criminalis biennio; civilis, triennio finiatur, numerando hoc tempus à litis contestatione (expectis causis fiscalibus, & his, quæ ad publicas exactiones, & tributa pertinent) ut habetur in *L. prope-randum, 13. C. h. t.* secùs tamen dicendum esse de jure canonico, ut dicitur in *c. Venerabilis, 20. h. t.* ubi, cum Pontifici propositum fuisset ab Archiepiscopo Ravennat: quòd, cum decisio causæ, quæ inter ipsum, & communitatem Cerviæ super jurisdictione civitatis Cerviæ, & quibusdam aliis articulis vertebatur, sit per subterfugia & cavillationes eorum per triennium propagata: dicti Cervien. (asserentes instantiam judicii per decursum trienni perisse) respondere sub ejus examine recuaserunt: consuetis tergiversationibus processum impediens dictæ causæ: eidem respondit: volentes, ut ejus causæ decisio ulterius prorogetur, præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus exceptione hujusmodi non obstante, in negotio isto procedas juxta traditam tibi formam. Unde in foro Ecclesiastico non secundum dictam legem civilem (nec enim ullibi reperitur canonizata) sed se-

quandū dictum *c. Venerabilis* procedendum erit. Et quamvis, si Clericus contra Laicum in iudicio seculari agat, lapsu temporis instantia iudicii pereat; secus tamen est, si in eodem agat Ecclesia; hæc enim gaudet jure Fisci, ut notat Abbas *in cis. c. 20. n. 12.*

234. Not. autem quod, ubi per lapsum temporis peremptum est iudicium, nascantur sequentes effectus; etiam acta iudicii ordinaria, videlicet citatio, libelli oblatio, litis contestatio, satisfactio, &c. pereant, & de novo assumi debeant, L. 2. ff. iudicatum solvi. Secundò, quod sententia post lapsum temporis lata ipso jure irrita sit, cum desit causa efficiens, videlicet iudicandi potestas; quippe adempta per legem, nisi novus processus inchoetur, ita gloss. recepta in L. *properandum. 13. C. h. 2.* Tertiò, quod tempus instantiæ consensu partium prorogari non possit secundum gloss. *in cis. L. properandum*; est enim definitum ob publicam utilitatem, ne lites immortales sint; jus autem publicum privatorum pactis tolli non potest, L. *privatorum. C. h. 1.* Quartò, quod peremptio instantiæ locum etiam habeat in causis summariis; quippe, quæ citius expedire debent, item si Judex ex mero officio procedat per inquisitionem, uti hic resolvit Abbas *n. 22. & 23.*

235. Not. 2. dictam regulam Juris Civilis, quod lapsu temporis perimatur iudicium, limitari. 1. ut non procedat, si hoc fiat negligentia Judicis, & Actor institit; hinc Actor dolo carens, contra lapsum temporis per L. *sed et si. 26. §. ut Prætor. ff. ex quibus causis majores, restituendus est*; dixi: *si fiat negligentia Judicis*; quod non contingit, si causa ultra tempus extracta est ob multitudinem causarum, vel iustum aliud impedimentum. Limitatur 2. si culpâ unius ex litigantibus lis ultra tempus extracta est; quâ tunc dabitur actio de dolo, ut alter recuperet, quantum suâ interest per L. *arbitrio, 18. §. dolo. ff. de dolo.* Quamvis autem taliter perempto iudicio Judex super causa principali non amplius procedere possit; poterit tamen in accessoriis, v. g. an revera tempus culpabiliter extractum sit? & veritate cognitâ, Reum condemnet in expensas.

Dices: ergo si in foro Ecclesiastico, lapsu temporis, non perimitur iudicium, po-

terunt in eo foro lites protrahi etiam in complures annos? Resp. N. illatū; huic enim sufficienter cautum est per Tridentinū à nobis relatum supra numerū primum; ubi dicitur, *causas omnes, in prima instantia, coram Ordinariis locorum cognoscendas esse, & saltem intra biennium à die motæ litis terminandas*; alioquin liberum esse partibus, vel parti, Judicem superiorem, aliâs competentem, adire, qui causam in eò statu, quo fuerat, assumat, & quamprimum terminari curet. Id verò intellige, dummodò steterit per Judicem ordinarium, quò minùs intra id tempus definierit; quod à fortiori dicendum venit in causis summariis, ut dictum est superius.

236. Quæstio est. 19. an, qui est in possessione, vel quasi possessione alicujus juris, v. g. eligendi, aut præsentandi Clericum ad Ecclesiam vacantem, censeatur velut spoliatus possessione, si in usu illius juris possidenti compedentis impediatur? Resp. quòd sic, *ex c. significaverunt, ult. h. t.* ubi Monasterium, cum non admitteretur ad eligendum Rectorem, sicuti antea eligere solebat, iudicio possessorio egit contra Capellanos coram Judice eorum, & obtinuit. Simile quid habetur *c. querelam. 24. de elect.* Casus in dict. *v. significaverunt*, is est. Inter Abbatem, & Conventum S. Mariæ de Florentia, atque communitatem alicujus castri, controversia erat super possessione, aut quasi possessione juris eligendi Rectorem dictæ communitatis. In hac causa potestas Florentina pro Monasterio sententiam definitivam protulit; sed cum Abbas cum Conventu Rectorem Capellanis constitueret, cum recipere recusarunt, moventes controversiam *de proprietate juris eligendi*, & ad hanc ipsam litem coram se prosequendam potestas Florentina volebat cogere Abbatem, & Conventum. Cum hæc relata essent Honorio III. is causam delegavit Episcopo Bononiensi, & quibusdam aliis, mandans eis, ut cogant Communitatem ad recipiendum Rectorem à Monasterio ipsis Præfectum; deinde, partibus citatis, audiant, & cognoscant controversiam super jure proprietatis, aut quasi. Verum cum communitas exceptionem dilatoriam proponeret, quòd propter tempus feriarum vindemiarum respondere coram delegatis de jure non teneretur, Syndicus autem Monasterii

sterii replicaret, id malitiosè obijci ad causam protrahendam, Papa his intellectis respondit, exceptione non obstante, in negotio procedendum esse.

237. Ex hac definitione Pontificia deduci possunt plura 1. quòd, qui in possessione eligendi est, cum bona fide eligere possit, & electus recipi debeat, non obstante quòd de jure proprietatis quæstio postea movenda sit, *argum. c. consultationibus*, 19. de jure patronatùs. Deinde, quòd, si Actor, & Reus diversi fori sint, non idèd, quia Actor judicio possessorio egit coram Judice Rei, eo finito respondere cogatur super jure proprietatis apud eundem alienum Judicem, sed debeat conveniri coram suo Judice. Hic est casus hujus capituli, & tradit gloss. recepta hìc V. *super proprietate*. Sic Barbosa in *dict. c. significaverunt*, n. 2. V. quæ diximus supr. de hac q. tertio, quòd, Adversarius irrationaliter recusans, ut in feriis messium, aut vindemiarum judicium exerceatur, si cogat publica necessitas, aut periculum in mora sit, cogi possit ad respondendum; quartò, sententiam in possessorio latam, esse definitivam, intellige *de possessorio ordinario*, in quo principaliter agitur de possessione, & quidem servato juris ordine, & processu judiciario; non tamen quando summarie contenditur inter partes lite principali pendente, quis interim debeat in possessione. Sic covarru: *pract. c. 17, n. 2. Gail. l. 1. observ. 6. n. 7.* & colligitur ex *cit. c. ult. ibi: sententiam definitivam promulgavit.*

238. Quæstio est 20. an Delegatus Papæ possit cogere partes, ut personaliter compareant in judicio? Resp. ex *c. Juris*, 1. h. t. in 6. ubi Innocentius IV. ait, *juris esse ambiguum non videtur, Judicem delegatum* (qui à Sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale) *subere non posse alterutram partium coram se personaliter in judicio comparere*: nisi causa fuerit criminalis, vel nisi proveritate dicenda, vel pro juramento calumniæ faciendo, vel aliàs juris necessitas partes coram eo exegerit personaliter presentari. Not. autem hoc non procedere, si Papa vel Princeps, non recognoscens Superiorem contrarium exigat, ut notat gloss. in *dict. c. juris*, V. *speciale*; secùs est in causis civilibus, quando vocat Judex inferior; tum enim

regulariter sufficit. quod partes compareant per Procuratorem; qualiter autem id procedat in causis criminalibus? diximus *l. 5. à n. 85.* & quid tenendum quoad mulieres? exposuimus superius à n. 19.

Quæstio est 21. in quibus causis Judex possit procedere simpliciter, & de plano, absquè strepitu & figura? Ante responf. not. dicta verba: *simpliciter, de plano, absquè strepitu, & figura*, quandoquè exprimi simul omnia; interdum autem non omnia, ut notavimus à n. 11, ubi etiam exposuimus, quid per eos terminos, & verba in sermone juridico intelligatur? ex n. 14. diximus, ex quibus causis institui solent judicia sumaria, seu de plano, simpliciter, & sine figura judicii? & quod si discrimen, quando summarie proceditur, ex hac vel illa causa exposita à n. 14. & seq. Ceterum not. quòd etsi in processu summario plures solennitates, aliàs in processu ordinario requisitæ, præmittantur: eætamen, quæ requiruntur jure naturali, & gentium, in hoc processu omittendæ non sint, ut citatio partis. juramentum calumniæ, seu malitiæ, sive dicendi veritatem; faciendæ quoque petitio in exordio litis, idque verbo vel scripto; dandus terminus partibus ad exhibenda omnia necessaria; admittendæ defensiones legitimæ, ac denique sententia ferenda à Judice sedente vel stante, &c. ut dicitur in *Clement. sepe*, 2. *de verb. signif.*

Jure portò canonico Judex Ecclesiasticus summarie procedere potest 1. in causis electionum, postulationum, vel provisionum, factis vel faciendis; *Clement. dispendiosam*, 2. h. t. *junct. gloss. V. provisionibus*; 2. in causis dignitatum, personarum, Canoniarum, præbendarum, aut decimarum; *Clem. cit.* 3. in causis matrimoniorum, vel usurarum; & causis ad ea spectantibus, seu annexis, ut notat Pirhing *de judic. n. 103.* & hæc Clementina locum habet etiam in causis hospitalium, & xenodochiorum, propter eandem rationem. Not. autem 1. quando agitur de titulo beneficii, v. g. de collatione, processum posse esse summarium; quia sic est causa beneficalis; secùs, cum de proprietate, ut cum Episcopus vult unire unam Ecclesiam alteri; quia dicit, illam esse suam; *gloss. in Clem. 2. V. beneficium*. Not. 2. causam censeri *decimalem*,